

(NIET) EVIDENT? IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED EN MUSEA

De zoektocht naar raakvlakken tussen immaterieel cultureel erfgoed en musea is zowel in Vlaanderen als Nederland volop aan de gang. Wat betekent het om als museum met immaterieel erfgoed aan de slag te gaan? En welke vormen kan samenwerking van musea en erfgoedgemeenschappen die betrokken zijn bij immaterieel erfgoed aannemen? Kia Tsakiridis en Floortje Vantomme formuleren een antwoord op die vragen in het magazine Museumpeil (2017).

[Download het artikel hier](#)

(Niet) evident?

Immaterieel cultureel erfgoed en musea

De zoektocht naar raakvlakken tussen immaterieel cultureel erfgoed en musea is zowel in Vlaanderen als Nederland volop aan de gang. Wat betekent het om als museum met immaterieel erfgoed aan de slag te gaan? En welke vormen kan samenwerking van musea en erfgoedgemeenschappen die betrokken zijn bij immaterieel erfgoed aannemen?

IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED: WHAT'S IN A NAME?

Waar hebben we het over? Immaterieel erfgoed zijn niet-tastbare gewoontes en gebruiken met wortels in het verleden, die mensen koesteren en in stand houden. Het gaat om kennis en vaardigheden die men levend wil houden en doorgeeft aan volgende generaties. Immaterieel erfgoed gaat dus over mensen, van individuele tot georganiseerde beoefenaars, vrijwilligers, deelnemers... We noemen ze (immaterieel-) erfgoedgemeenschappen. Immaterieel erfgoed, dat zijn ook de handelingen die deze mensen fordbewust verrichten om hun tradities en technieken voort te zetten. Verschillende generaties erfgoedgemeenschappen passen waar nodig hun praktijken aan veranderende omstandigheden aan, met het oog op de toekomst ervan. Deze praktijken worden – naar de Unesco 2003 Conventie voor het borgen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed – opgedeeld in vijf domeinen: oraal erfgoed, podiumkunsten en muziek, sociale gewoontes en gebruiken, natuur en universum, ambachtelijke vaardigheden en technieken. Vanzelfsprekend is er ook immaterieel erfgoed dat in verschillende domeinen thuishoort of buiten deze categorieën valt.

Bi immaterieel erfgoed (zie kader) ligt de focus op het 'doen' van mensen en op de kennis en kunde die daarachter schuilgaat. Dat betekent niet dat alle aspecten ervan 'ontastbaar' zijn. De ruimte waar tradities of technieken worden beoefend, de instrumenten die vaak nodig zijn voor het beoefenen ervan en de objecten, producten of documenten die er verband mee houden: ze zijn onlosmakelijk verbonden met de levende erfgoedpraktijken zelf. Niet deze band maakt van een immaterieel-erfgoedwerking in musea een evidentie.

De expertenrol die het museum normaliter opneemt, verschuift dus naar de betrokken erfgoedgemeenschappen. Dat roept bij musea allerlei vragen op.

Of toch niet? In het immaterieel-erfgoedbeleid staan immers de praktijk en zijn beoefenaars centraal. Dat betekent dat de materiële aspecten die eraan gelinkt zijn een belangrijk aanknopingspunt zijn om musea en erfgoedgemeenschappen samen te brengen, maar ze staan niet centraal. Een van de grootste drempels voor musea is het die participatieve dimensie van immaterieel erfgoed, waar niet iedereen even vertrouwd mee is.

EEN KWESTIE VAN PERSPECTIEF

Bij de participatie van erfgoedgemeenschappen aan alles wat met het borgen van hun praktijk te maken heeft, is het belangrijk om vanuit een 'immaterieel-erfgoedperspectief' te werken. De expertenrol die het museum normaliter opneemt, verschuift dus naar de betrokken erfgoedgemeenschappen. Dat roept bij musea allerlei vragen op: wie is die erfgoedgemeenschap? Hoe representatief is ze? In hoeverre geven we haar inspraak in diverse facetten van de museumwerking? Voor wie als museum een immaterieel-erfgoedwerking wil uitbouwen, zijn dit alvast enkele eerste stappen:

- breng in kaart welk immaterieel erfgoed een link heeft met de collectie of het thema van het museum, of met de ruimere omgeving van het museum;
- maak afwegingen en keuzes over acties, projecten, tentoonstellingen of programma's die het museum rond dit immaterieel erfgoed kan opzetten;
- houd rekening met de draagkracht van mensen en middelen, prioriteiten, bestaande relaties...

INSPIRATIE UIT DE PRAKTIJK

In België en Nederland zijn er al diverse inspirerende praktijken: kleine en grote projecten, experimentele trajecten en langetermijnvisies waarbij immaterieel erfgoed en de betrokken erfgoedgemeenschappen de museale praktijk

Provinciemuseum – op de binnenplaats van Museum Catharijneconvent, eindpunt van de Parade in 2016 – waartijd de heren van de Parade toelichting brengen bij het gebruik dat met Sint Maarten vroege ook gevond werd dat de museum zijn er was. ©Bibi Jo Kruif / Museum Catharijneconvent

Trefwoord:

[Archiefzorg](#)
[Organisatie](#)

Meer weten:

[Werkplaats immaterieel erfgoed](#)

Contact:

[Werkplaats immaterieel erfgoed](#)